

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 2010 r.

w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej

Na podstawie art. 22 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523) zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa szczegółowe warunki stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej, zwanych dalej „funkcjonariuszami”, i sposób postępowania w tym zakresie.

§ 2. 1. Funkcjonariusze mogą stosować środki przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, zwanej dalej „ustawą”, używać broni palnej oraz psa służbowego, będących na wyposażeniu Służby Więziennej.

2. W razie potrzeby można stosować jednocześnie kilka środków przymusu bezpośredniego.

3. Przypadek zastosowania środków przymusu bezpośredniego albo użycia broni palnej lub psa służbowego należy odnotować odpowiednio w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany lub w dokumentacji z przebiegu służby konwojowej.

§ 3. 1. O zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środka przymusu bezpośredniego decydują Dyrektor Generalny Służby Więziennej, dyrektor okręgowy Służby Więziennej, dyrektor zakładu karnego, dyrektor aresztu śledczego lub kierownik podległego im oddziału, komendant ośrodka szkolenia, komendant ośrodka doskonalenia kadr Służby Więziennej, a także osoba ich zastępująca, zwani dalej „kierownikiem jednostki”, każdy w zakresie swoich uprawnień, a w przypadku wykonywania czynności służbowej poza jednostką organizacyjną Służby Więziennej przez kilku funkcjonariuszy, o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego, decyduje funkcjonariusz wyznaczony jako dowodzący.

2. Funkcjonariusz może samodzielnie decydować o zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środków przymusu bezpośredniego, w które został wyposażony w związku z wykonywaną

czynnością służbową, wyłącznie w przypadkach usiłowania zamachu na życie lub zdrowie ludzkie, usiłowania ucieczki przez osobę pozbawioną wolności, a także w pościgu za nią lub osobą, o której mowa w art. 19 ust. 4 ustawy. O zastosowaniu i zaprzestaniu stosowania środków przymusu bezpośredniego funkcjonariusz niezwłocznie melduje swojemu bezpośredniemu przełożonemu.

3. Po zaprzestaniu stosowania środka przymusu bezpośredniego kierownik jednostki jest obowiązany wysłuchać osadzonego i pouczyć go o prawie złożenia skargi do sądu penitencjarnego

4. Zastosowanie środka przymusu bezpośredniego dokumentuje się w notatce służbowej.

5. Notatka służbowa, o której mowa w ust. 4, powinna zawierać:

- 1) służbowe dane identyfikacyjne osoby podejmującej decyzję o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego oraz osoby dowodzącej, a także pozostałych funkcjonariuszy uczestniczących w stosowaniu środka przymusu bezpośredniego;
- 2) czas i miejsce zastosowania środka przymusu bezpośredniego;
- 3) dane osoby, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, a w przypadku braku możliwości ich uzyskania, podanie przyczyn, dla których odnotowanie tych danych nie było możliwe;
- 4) przyczyny i rodzaj zastosowanych środków przymusu bezpośredniego oraz skutki ich zastosowania;
- 5) inne ważne okoliczności zdarzenia, a w szczególności informacje o ostrzeżeniu o możliwości zastosowania środków przymusu bezpośredniego oraz rodzaju i zakresie udzielonej pomocy medycznej;
- 6) podpis osoby sporządzającej notatkę;
- 7) uwagi i podpis kierownika jednostki.

6. Dane osoby, o których mowa w ust. 5 pkt 3, obejmują:

- 1) nazwisko, imię, imię ojca, datę urodzenia – jeżeli dotyczą osoby pozbawionej wolności;
- 2) nazwisko, imię, serię i numer dokumentu tożsamości – jeżeli dotyczą osoby, o której mowa w art. 19 ust. 4 ustawy, zwanej dalej „inną osobą”.

§ 4. 1. Osobie pozbawionej wolności, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego, zapewnia się pomoc medyczną:

- 1) gdy nastąpiło jej zranienie;
- 2) pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla jej życia lub zdrowia;
- 3) na jej wniosek.

2. Osobę pozbawioną wolności, wobec której zastosowano środek przymusu bezpośredniego poddaje się oddziaływaniom wychowawczym oraz psychologicznym.

3. W razie konieczności stosowania środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2 – 4 i 13 ustawy, przez okres każdorazowo przekraczający 24 godziny od rozpoczęcia stosowania tych środków lub od poprzedniego badania, lekarz po przeprowadzeniu badania przedstawia opinię co do możliwości dalszego ich stosowania.

4. Zakres pomocy medycznej, o której mowa w ust. 1, oraz wyniki badań, o których mowa w ust. 3, należy odnotować w dokumentacji medycznej osoby pozbawionej wolności.

5. Wyniki oddziaływań wychowawczych oraz psychologicznych odnotowuje się w dokumentacji osobopoznawczej osoby pozbawionej wolności.

6. W razie zastosowania środka przymusu bezpośredniego wobec innej osoby, badanie lekarskie wykonuje się niezwłocznie po przerwaniu stosowania środka, o ile osoba ta wyrazi zgodę, chyba że zachodzi stan zagrożenia życia lub nie jest ona w stanie wyrazić swojej woli. Wyniki badania lub fakt odmowy dokumentuje się w formie pisemnej.

7. Kontrole zachowania się osoby pozbawionej wolności lub innej osoby, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego należy odnotować odpowiednio w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany lub w dokumentacji z przebiegu służby konwojowej.

§ 5. 1. Dowódca zmiany w trakcie bezpośredniej kontroli zachowania osoby pozbawionej wolności, w odstępach czasu nie przekraczających 2 godzin, jest obowiązany do dokonywania oceny, czy jest konieczne dalsze stosowanie środków, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2 – 4 i 13 ustawy.

2. Zachowanie osoby pozbawionej wolności, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego, o których mowa w art. 19 ust. 1 pkt 2 – 4 i 13 ustawy, podlega bezpośredniej kontroli przez funkcjonariusza wyznaczonego przez dowódcę zmiany, nie rzadziej niż co godzinę.

3. Zasad, o których mowa w ust. 2, można nie stosować wobec osoby pozbawionej wolności umieszczonej w celi zabezpieczającej, gdy jest ona objęta monitorowaniem przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących.

4. Dowódca zmiany realizując kontrolę w czasie snu osoby pozbawionej wolności w porze na to przeznaczonej, określonej w porządku wewnętrznym zakładu karnego lub aresztu śledczego, nie dokonuje oceny konieczności dalszego stosowania środków przymusu bezpośredniego.

5. Dowódcą zmiany jest funkcjonariusz kierujący zmianą w zakładzie karnym lub areszcie śledczym albo jego zastępca, a także funkcjonariusz kierujący zmianą w podległym im oddziale.

§ 6. W jednostce organizacyjnej Służby Więziennej, niebędącej zakładem karnym lub aresztem śledczym, stosowanie kajdanek wobec innej osoby albo kajdanek lub jednocześniego pasa obezwładniającego wobec osoby pozbawionej wolności kontroluje funkcjonariusz wyznaczony przez kierownika tej jednostki.

§ 7. 1. Siłę fizyczną stosuje się w celu doraźnego, krótkotrwałego, obezwładnienia lub zmuszenia do wykonania polecenia.

2. Używając siły fizycznej nie należy zadawać uderzeń, chyba że funkcjonariusz działa w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby albo zamachu na mienie, a także w celu przeciwdziałania ucieczce osoby pozbawionej wolności.

§ 8. 1. Umieszczenie w celi zabezpieczającej stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu czasowego odosobnienia.

2. Cella zabezpieczająca składa się z:

- 1) pomieszczenia dźwiękochłonnego;
- 2) przedsionka.

3. W celu zapewnienia bezpieczeństwa osobę pozbawioną wolności umieszcza się w pomieszczeniu dźwiękochłonnym objętym monitorowaniem przez wewnętrzny system urządzeń rejestrujących, a przedsionek celi zabezpieczającej wyposaża się w trwale mocowane: stół, taboret, umywalkę i toaletę.

4. W przypadku braku możliwości umieszczenia w celi zabezpieczającej spełniającej wymogi określone w ust. 1 – 3, za celę zabezpieczającą uznaje się również inne pomieszczenie zapewniające odosobnienie.

§ 9. 1. Przed umieszczeniem w celi zabezpieczającej osobę pozbawioną wolności poddaje się kontroli osobistej.

2. Do utrzymania higieny i spożycia posiłków osoba pozbawiona wolności, na czas wykonania tych czynności, otrzymuje niezbędne przedmioty osobistego użytku.

3. Na czas pobytu w celi zabezpieczającej wydaje się osobie pozbawionej wolności odzież, bieliznę i pantofle, będące własnością zakładu karnego lub aresztu śledczego, a na czas określony w porządku wewnętrznym na sen – materac, koc i prześcieradło.

5. W czasie pobytu w celi zabezpieczającej, należy zapewnić osobie pozbawionej wolności możliwość korzystania z posiłków oraz załatwienia potrzeb fizjologicznych.

6. Sposób stosowania środków przymusu bezpośredniego w czasie wykonywania przez osobę pozbawioną wolności czynności, o których mowa w ust. 5, dostosowuje się do możliwości ich realizacji. Na ten czas można odstąpić od zasad określających sposób stosowania poszczególnych środków przymusu bezpośredniego, o których odpowiednio mowa w § 10 i § 12 – 14.

7. Opuszczenie celi zabezpieczającej w trakcie stosowania środka przymusu bezpośredniego w celu udzielenia pomocy medycznej w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia albo w celu udzielenia świadczeń zdrowotnych, których przeprowadzenie nie jest możliwe w miejscu stosowania środka przymusu bezpośredniego, nie uważa się za zakończenie stosowania środka przymusu bezpośredniego.

§ 10. 1. Kajdanki lub prowadnice stosuje się w celu częściowego unieruchomienia kończyn.

2. Kajdanki zakłada się na ręce trzymane z tyłu, a gdy osoba jest agresywna lub zagrażająca bezpieczeństwu, kajdanki można założyć na nogi lub założyć kajdanki zespolone.

3. Jeden z chwytów prowadnicy zakłada się na ręce osoby pozbawionej wolności lub innej osoby, a drugi jest trzymany przez funkcjonariusza.

4. Urządzenie techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego zakłada się na nogę w celu ograniczenia możliwości swobodnego poruszania się osoby.

§ 11. 1. Środki techniczne w postaci maski, zasłony na twarz albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos lub zestawu głośnikowego, stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności na czas niezbędny na doprowadzenie do celi zabezpieczającej, a także doprowadzania przed rozpoczęciem konwojowania.

2. W czasie konwojowania stosuje się środki, o których mowa w ust. 1, wobec osoby pozbawionej wolności, która nawołując do buntu lub nieposłuszeństwa stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa konwoju.

§ 12. 1. Stosuje się pasy obezwładniające jednoczęściowe lub wieloczęściowe.

2. Pas obezwładniający jednoczęściowy stosuje się w celu unieruchomienia rąk.

3. Pierścienie, w których umieszcza się nadgarstki obu rąk, powinny znajdować się na wysokości bioder, z przodu tułowia.

4. Pas obezwładniający wieloczęściowy stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu całkowitego unieruchomienia w celi zabezpieczającej. W trakcie jego stosowania w nocy nie wydaje się pościeli.

§ 13. Kaftan bezpieczeństwa stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności w celu całkowitego unieruchomienia rąk.

§ 14. 1. Kask ochronny stosuje się wobec osoby pozbawionej wolności umieszczonej w celi zabezpieczającej, w celu udaremnienia samookaleczenia głowy, po uprzednim założeniu pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub kaftana bezpieczeństwa.

2. Środki przymusu bezpośredniego, o których mowa w ust. 1, można stosować wobec osoby pozbawionej wolności w czasie konwojowania lub doprowadzania.

§ 15. Na czas stosowania pasa obezwładniającego jednoczęściowego lub kaftana bezpieczeństwa osobę pozbawioną wolności umieszcza się w celi zabezpieczającej lub innym pomieszczeniu zapewniającym odosobnienie, z zastrzeżeniem § 14 ust. 2.

§ 16. Stosowanie środków przymusu bezpośredniego, o których mowa w § 10, 12 – 14, nie może powodować nadmiernego ucisku, a także utrudniać oddychania i tamować obiegu krwi.

§ 17. Wodne środki obezwładniające stosuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby.

§ 18. 1. Siatkę obezwładniającą stosuje się w celu częściowego unieruchomienia osoby.

2. Siatkę obezwładniającą miota się z broni palnej lub innych urządzeń albo zarzuca ręcznie.

§ 19. 1. Chemiczne środki obezwładniające i inne środki o podobnym działaniu, stosuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia zdolności widzenia lub obezwładnienia osoby.

2. Chemiczne środki obezwładniające i inne środki o podobnym działaniu używa się miotając je z broni palnej lub z innych urządzeń albo ręcznie.

§ 20. Urządzenie olśniewające stosuje się w celu krótkotrwałego zakłócenia widzenia, zwłaszcza dla zwiększenia efektów stosowania innych środków przymusu bezpośredniego.

§ 21. Petardy lub inne środki hukowo - błyskowe stosuje się na otwartej przestrzeni lub w pomieszczeniach, w celu krótkotrwałego zakłócenia orientacji osoby.

§ 22. Środki do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego stosuje się w celu krótkotrwałego obezwładnienia osoby.

§ 23. 1. Pałkę służbową stosuje się w celu odparcia czynnej napaści lub pokonania oporu.

2. Zabrania się:

- 1) zadawania uderzeń i pchnięć pałką służbową w głowę, szyję oraz brzuch;
- 2) zadawania uderzeń rękojęścią pałki służbowej;
- 3) stosowania pałki służbowej wobec osoby, której założono pasy obezwładniające, kaftan bezpieczeństwa, kajdanki albo która jest unieruchomiona siatką obezwładniającą lub wobec której zastosowano środek do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego.

3. Uderzenia i pchnięcia pałką służbową mogą być zadawane we wszystkie części ciała w celu odparcia bezpośredniego zamachu na życie lub zdrowie ludzkie.

§ 24. Pociski niepenetracyjne, miotane z broni palnej lub innych urządzeń, stosuje się w celu obezwładnienia osoby. Przepisów § 25 nie stosuje się.

§ 25. 1. Jeżeli nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 21 ust. 2 ustawy, funkcjonariusz przed użyciem broni palnej lub psa służbowego jest obowiązany:

- 1) wezwać osobę pozbawioną wolności lub inną osobę do zachowania zgodnego z prawem, a w szczególności do natychmiastowego porzucenia broni lub niebezpiecznego narzędzia, zaniechania ucieczki, odstąpienia od bezprawnych działań lub użycia przemocy; wezwanie w stosunku do innej osoby należy poprzedzić okrzykiem „*Służba Więzienna*”;
- 2) w razie niepodporządkowania się wezwaniu określone w pkt 1, uprzedzić o możliwości użycia broni palnej lub psa służbowego okrzykiem „*Stój bo strzelam*” albo „*Stój bo użyję psa*”.

2. W przypadku gdy wezwania, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, okażą się bezskuteczne, funkcjonariusz obowiązany jest oddać strzał ostrzegawczy.

§ 26. 1. Użycie broni palnej polega na oddaniu strzału w kierunku osoby.

2. Użycie psa służbowego polega na puszczeniu psa w kierunku osoby.

3. W razie podjęcia ucieczki przez osobę pozbawioną wolności z terenu zakładu karnego lub aresztu śledczego, funkcjonariusz może użyć broni palnej lub psa służbowego dopiero wówczas, gdy osoba pozbawiona wolności wkroczy na pas ochronny wyznaczony pomiędzy linią ogrodzenia zewnętrznego i linią wewnętrzną lub w służę bramy wjazdowej.

4. O każdym przypadku użycia broni palnej lub psa służbowego funkcjonariusz jest obowiązany niezwłocznie powiadomić bezpośredniego przełożonego.

§ 27. 1. Jeżeli wskutek zastosowania środków przymusu bezpośredniego, użycia broni palnej lub psa służbowego nastąpiło zranienie człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany, z zachowaniem bezpieczeństwa własnego i osób postronnych, udzielić pierwszej pomocy lub zapewnić jej udzielenie, a następnie spowodować udzielenie pomocy medycznej.

2. Jeżeli wskutek zastosowania środków przymusu bezpośredniego, użycia broni palnej lub psa służbowego nastąpiło zranienie lub śmierć człowieka, funkcjonariusz jest obowiązany bezzwłocznie powiadomić o tym kierownika jednostki oraz zabezpieczyć miejsce zdarzenia i, w miarę możliwości, ustalić świadków zdarzenia.

3. Kierownik jednostki jest obowiązany zawiadomić właściwego prokuratora o skutkach, o których mowa w ust. 2.

§ 28. Funkcjonariuszowi, który użył broni palnej lub psa służbowego, w przypadkach określonych w art. 20 ustawy, udziela się niezwłocznie pomocy psychologicznej.

§ 29. 1. Funkcjonariusz, który użył broni palnej lub psa służbowego, sporządza protokół.

2. Protokół, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) nazwę jednostki organizacyjnej Służby Więziennej gdzie użyto broni palnej lub psa służbowego;
- 2) datę sporządzenia protokołu;
- 3) datę i godzinę użycia broni palnej lub psa służbowego;
- 4) służbowe dane identyfikacyjne osoby, która podjęła decyzję o użyciu broni palnej lub psa służbowego;
- 5) dane identyfikacyjne użytej broni palnej oraz ilość użytej amunicji lub nazwę psa służbowego i jego numer elektroniczny;
- 6) dane osoby, wobec której użyto broni palnej lub psa służbowego, określone w § 3 ust. 6;
- 7) podstawę prawną użycia broni palnej lub psa służbowego;
- 8) informację o ostrzeżeniu o możliwości użycia broni palnej lub psa służbowego;
- 9) miejsce i okoliczności użycia broni palnej lub psa służbowego oraz skutki ich użycia;
- 10) dane świadków zdarzenia, określone w § 3 ust. 6, lub służbowe dane identyfikacyjne, jeżeli świadkami zdarzenia byli funkcjonariusze;
- 11) rodzaj udzielonej pomocy, wyniki badań i zakres udzielonej pomocy medycznej, podpis i pieczęć lekarza opatrzoną datą i godziną;

- 12) służbowe dane identyfikacyjne osoby, która sporządziła protokół;
- 13) decyzje kierownika jednostki po zapoznaniu się z treścią protokołu;
- 14) podpis i pieczęć kierownika jednostki opatrzoną datą i godziną.

§ 30. Po zapoznaniu się z protokołem, o którym mowa w § 29, kierownik jednostki wszczyna czynności wyjaśniające.

§ 31. 1. W czasie konwojowania lub doprowadzania wykorzystując środki przymusu bezpośredniego - kajdanki lub urządzenia techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego, jako środki prewencyjne, o których mowa w art. 19 ust. 6 ustawy, stosuje się następujące zasady:

- 1) kajdanki zakłada się na ręce trzymane z przodu, a w przypadku kajdanek zespolonych na ręce i nogi;
- 2) urządzenia techniczne powodujące blokadę stawu kolanowego zakłada się na nogę w celu ograniczenia możliwości swobodnego poruszania się osoby.

2. W przypadku zapobieżenia objawom czynnej agresji lub autoagresji można założyć kajdanki na ręce trzymane z tyłu lub na ręce trzymane z tyłu i nogi.

3. Zasady, o których mowa w § 16, stosuje się odpowiednio.

§ 32. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 13 sierpnia 2010 r.

UZASADNIENIE

Rozporządzenie stanowi realizację upoważnienia ustawowego zawartego w art. 22 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej.

Rozporządzenie reguluje szczegółowe warunki stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej w stosunku do osób pozbawionych wolności jak i innych osób, o których mowa w art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej.

Część ogólna (§ 1 - §6)

W projekcie rozporządzenia określa się zakres przedmiotowy i podmiotowy proponowanego do wprowadzenia aktu wykonawczego (§1) a także zawarto nakaz stosowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej wyłącznie tych środków przymusu bezpośredniego, które są wymienione w ustawie o Służbie Więziennej, uprawniając do jednoczesnego użycia kilku środków oraz nakładając na funkcjonariuszy obowiązek dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego albo użycia broni palnej lub psa służbowego (§2). W § 3 określono katalog osób, które w zależności od posiadanych uprawnień podejmują decyzję o zastosowaniu lub zaprzestaniu stosowania środków przymusu bezpośredniego, a także unormowano sytuacje stosowania środków przymusu bezpośredniego przez samego funkcjonariusza w przypadku usiłowania zamachu na życie lub zdrowie ludzkie, usiłowania ucieczki przez osadzonego, a także w pościgu za osadzonym oraz sposób dokumentowania tych czynności. Określono zasady udzielania osadzonym, wobec których użyto środków przymusu bezpośredniego pomocy medycznej, objęcia ich oddziaływaniem wychowawczym oraz psychologicznym, sposobu dokumentowania tych czynności i opiniowania w przedmiocie dalszego stosowania środków przymusu bezpośredniego (§ 4). Projektowane rozwiązanie znacznie upraszcza sposób dokumentowania użycia środków przymusu bezpośredniego, wzorując się na podobnych rozwiązaniach stosowanych obecnie przez inne służby np. Policję. Proponuje się ujednoczenie formy dokumentowania tych czynności wprowadzając notatkę służbową ze wskazaniem jej niezbędnych elementów. W § 5 i 6 określono szczegółowe zasady przeprowadzania kontroli zachowania osadzonego w trakcie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz decydowania o zaprzestaniu stosowania środków.

Wskazanie ogólnych zasad dotyczących poszczególnych środków przymusu bezpośredniego (§ 7 - § 24)

W projektowanych paragrafach wskazano ogólne dyrektywy regulujące sposób stosowania poszczególnych środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Wzmiankowane dyrektywy zostały przeniesione w większości wprost z dotychczas obowiązującego aktu prawnego regulującego kwestie zasad użycia środków przymusu bezpośredniego. Rzeczone reguły podyktowane są potrzebą jak najmniejszego wyrządzenia szkody osobie, wobec której będą stosowane. Na zakres przedmiotowy regulacji wpływ miały względy bezpieczeństwa zarówno funkcjonariuszy jak i osób, wobec których dane środki przymusu bezpośredniego będą stosowane. Istotną zmianą w stosunku do obowiązujących regulacji jest sposób stosowania kajdanek oraz określenie zasad stosowania nowego środka przymusu bezpośredniego w postaci urządzenia technicznego powodującego blokadę stawu kolanowego (§10). Zgodnie z nową formułą funkcjonariusz stosując ten środek zakłada kajdanki na ręce trzymane z tyłu, a nie jak to było dotychczas na ręce trzymane z przodu. Podyktowane to jest przede wszystkim charakterem sytuacji, w jakiej środek ten będzie stosowany tj. agresywnym zachowanie osoby i sposobem postępowania w tym przypadku funkcjonariuszy. Po obezwładnieniu osadzonego funkcjonariusze zawsze znajdują się za nim (agresywni osadzeni przy użyciu specjalnych chwytów obezwładniających kładzeni są twarzą do podłoża albo ustawiani twarzą do ściany). Dotychczasowy sposób postępowania w tym zakresie (kajdanki zakładane z przodu) stwarzał sytuacje zagrażające bezpieczeństwu zarówno funkcjonariuszy, jak też osób względem których zastosowano środek przymusu bezpośredniego. Dodać trzeba, iż kajdanki mogą być użyte również jako środek przymusu bezpośredniego stosowany w celach prewencyjnych. Wtedy będą one zakładane z przodu, czyli w sposób mniej uciążliwy dla osoby pozbawionej wolności. Taki sposób użycia kajdanek będzie miał zastosowanie podczas konwojowania, czy też doprowadzania osadzonych nie prezentujących agresywnych postaw (vide § 31). W § 8 i 9 opisano szczegółowe zasady umieszczenia w celi zabezpieczającej, określając warunki jakie powinno spełniać takie pomieszczenie, głównie ze względu na zapewnienie bezpieczeństwa osadzonemu. W § 11 opisano zasady stosowania nowego środka przymusu bezpośredniego - środki techniczne w postaci maski, zasłony na twarz albo kasku z przyłbicą, tłumiących głos lub zestawu głośnomówiącego. Zadaniem tego środka jest ograniczenie pola widzenia osoby, wobec której go zastosowano oraz ograniczenia możliwości nawiązywania kontaktu głosowego z innymi osobami. W § 12 opisano zasady stosowania pasów obezwładniających. Biorąc pod uwagę postęp technologiczny uwzględniono możliwość zastosowania innych tego typu pasów (pasy wieloczęściowe), których użycie ze względu na bezpieczeństwo i łatwiejszy sposób stosowania jest praktyczniejsze w stosunku do obecnie

stosowanych pasów trzyczęściowych. Podobną zasadę zastosowano przy regulacji dotyczącej § 19 i 21 uwzględniając postęp technologiczny w dziedzinie chemicznych środków obezwładniających oraz środków hukowo – błyskowych. Nowe rozwiązania w tej dziedzinie pozwalają na skuteczniejsze i bezpieczniejsze użycie innych środków o podobnym działaniu. Opisano zasady użycia nowego środka przymusu bezpośredniego – środka do obezwładniania za pomocą ładunku elektrycznego (§22). Wyposażenie Służby Więziennej w taki środek podniesie efektywność działania funkcjonariuszy, którzy bez konieczności nawiązywania ryzykownego kontaktu fizycznego z agresywnym osadzonym lub inną osobą, będą w stanie je obezwładnić. Skuteczność tej formy środka przymusu odsuwa także potrzebę zastosowania broni palnej. W projekcie rozporządzenia zmieniono zasady użycia pałki służbowej (§23) zezwalając funkcjonariuszom na zakładanie blokad i dźwigni. Dotychczasowe rozwiązanie budziło wiele wątpliwości co do możliwości skutecznego zastosowania tego środka ze względu na bardzo nieprecyzyjne określenie zasad użycia, jak również ograniczało możliwość zastosowania nowoczesnych pałek przystosowanych do zakładania blokad i dźwigni.

Pozostałe zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego nie uległy zmianie w stosunku do obowiązujących regulacji prawnych.

Użycie broni palnej (§25 - § 26)

W projekcie rozporządzenia określono zasady postępowania funkcjonariuszy przed użyciem broni palnej lub psa służbowego. Określono procedury jakie powinny zostać spełnione przed użyciem broni palnej lub psa służbowego, komendy wydawane przez funkcjonariusza oraz konieczność oddania strzału ostrzegawczego przed podjęciem ostatecznej decyzji o użyciu broni palnej lub psa służbowego.

Zasady udzielania pomocy oraz postępowania po zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, użyciu broni palnej lub psa służbowego (§ 27 - §30)

W projekcie określono zasady postępowania po użyciu środków przymusu bezpośredniego, broni palnej lub psa służbowego (§27), poprzez rozdzielenie pierwszej pomocy i pomocy medycznej. Jeżeli skutek użycia środka przymusu bezpośredniego oraz broni palnej nastąpiło zranienie osoby lub pojawiły się widoczne objawy zagrożenia dla życia lub zdrowia, funkcjonariusz udziela niezwłocznie tej osobie pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zapewnia pomoc medyczną. Jeżeli w wyniku użycia środka przymusu bezpośredniego, broni palnej lub psa służbowego nastąpiło zranienie lub śmierć człowieka, funkcjonariusz jest zobowiązany do bezzwłocznego powiadomienia o zdarzeniu przełożonego, zabezpieczenia miejsca zdarzenia oraz w miarę możliwości ustalenia świadków zdarzenia. § 28 wprowadza obowiązek udzielenia niezwłocznej konsultacji psychologicznej funkcjonariusza, który użył broni palnej lub psa służbowego,

w przypadkach określonych w art. 20 ustawy. Określono sposób dokumentowania faktu użycia broni palnej lub psa służbowego oraz obowiązek zarządzenia przez kierownika jednostki postępowania wyjaśniającego w tej sprawie (§ 29 i 30)

Użycie środków przymusu bezpośredniego, jako środków prewencyjnych (§31)

Wprowadzono uregulowanie wynikające z art. 19 ust. 6 ustawy o Służbie Więziennej, dotyczące stosowania środków przymusu bezpośredniego, jako środków prewencyjnych, co jest nowością w stosunku do poprzednio obowiązującego rozporządzenia. Środki te mogą być stosowane w czasie konwojowania lub doprowadzania osadzonych. Określono zasady i sposób użycia kajdanek, jako zasadę przyjmując zakładanie kajdanek na ręce trzymane z przodu (inaczej niż przy użyciu jako środka przymusu bezpośredniego). Blokada stawu kolanowego jest nowoczesnym środkiem przymusu bezpośredniego, mającym na celu zapobieżenie ewentualnej ucieczce osoby konwojowanej lub doprowadzanej. Działanie tego środka polega na unieruchamianiu w przypadku wykonywania gwałtownych ruchów (a więc w czasie ucieczki czy przejawów agresji) stawu kolanowego, w taki sposób, by osoba, wobec której go zastosowano nie mogła rozprostować nogi. Zważywszy, iż urządzenie to przy swojej efektywności jest łatwe do ukrycia pod warstwą odzieży, jego stosowanie pozwoli także na w pełni dyskretne i profesjonalne konwojowanie osoby oraz poprawi komfort wykonywania zadań służbowych przez funkcjonariuszy. Ponadto zastosowanie tego środka przymusu bezpośredniego może spowodować ograniczenie wykorzystania innych środków, lub nawet broni palnej.

Projektowane rozporządzenie nie jest objęte prawem Unii Europejskiej.

Projektowane rozporządzenie nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i przepisów technicznych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, z późn. zm.)

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414 z późn. zm.) projekt został umieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości. Żaden podmiot nie zgłosił zainteresowania, w trybie i na zasadach ustawy, pracami nad projektem rozporządzenia.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje rozporządzenie.

Projekt rozporządzenia dotyczy osób pozbawionych wolności oraz innych osób, o których mowa w art. 19 ust. 4 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, a także funkcjonariuszy Służby Więziennej.

2. Wyniki przeprowadzonych konsultacji.

Projekt rozporządzenia został przedłożony do konsultacji: Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa, Rzecznikowi Praw Obywatelskich oraz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Krajowej Radzie Sądownictwa.

Do projektu następujące uwagi zgłosił Rzecznik Praw Obywatelskich:

- zmiana formy dokumentowania stosowania środków przymusu bezpośredniego z protokołu na notatkę służbową - uwzględniono uwagę wprowadzając dodatkowe wymagane elementy w notatce służbowej w postaci umieszczenia informacji o ostrzeżeniu o zastosowaniu środka przymusu bezpośredniego oraz rodzaju i zakresie udzielonej pomocy medycznej;
- ograniczenie się jedynie do zapewnienia pomocy lekarskiej po zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego w określonych sytuacjach - projektowane rozwiązanie nie zawęży sytuacji udzielenia pomocy medycznej osobie, wobec której zastosowano środki przymusu bezpośredniego, gdyż poza sytuacjami wymienionymi w § 4 ust. 1 pkt 1 i 2 projektu rozporządzenia pomocy takiej udziela się również każdorazowo na wniosek tej osoby;
- odstąpienie od przeprowadzenia rozmowy z osadzonym przez kierownika jednostki po zakończeniu stosowania środków przymusu bezpośredniego – uwaga została uwzględniona i wprowadzona do projektu rozporządzenia;
- zmiana częstotliwości kontroli osoby względem której zastosowano środek przymusu bezpośredniego – uwaga została uwzględniona i wprowadzono stosowne poprawki do § 5 projektu;
- wprowadzenie obowiązku zakładania kajdanek na ręce trzymane z tyłu, niedające funkcjonariuszom możliwości wyboru – uwagi nie uwzględniono. Każdy środek przymusu bezpośredniego stosuje się adekwatnie do zaistniałej sytuacji. Wprowadzenie zasady stosowania kajdanek zakładanych na ręce trzymane z tyłu ma zapewnić zwiększone bezpieczeństwo funkcjonariuszy w trakcie interwencji i przemieszczania osadzonego. Rozróznilo także sposób zakładania kajdanek w przypadku stosowania ich jako środka przymusu bezpośredniego oraz jako środka prewencyjnego.

- odstąpienie od strzału ostrzegawczego – uwaga została uwzględniona i wprowadzono stosowne zapisy w projekcie rozporządzenia;
- brak w rozporządzeniu wzorów protokołów – uwaga nie została uwzględniona, gdyż brak jest upoważnienia ustawowego do umieszczania tego typu wzorów. Treść protokołu została zawarta w tekście normatywnym rozporządzenia.
- odstąpienie od rejestrowania przebiegu stosowania środków przymusu bezpośredniego – zasady utrwalania obrazu i dźwięku określone zostały w znowelizowanym Kodeksie karnym wykonawczym oraz w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych. Dotychczasowe rozwiązanie dotyczące rejestrowania przebiegu stosowania środków przymusu bezpośredniego realizowane było na podstawie polecenia pisemnego Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Taka sytuacja wymagała uregulowania w akcie wyższego rzędu, jakim jest ustawa Kodeks karny wykonawczy oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości. Nadmienić trzeba, iż zgodnie z regulacjami ustawowymi cały obszar zakładu karnego może być monitorowany przy użyciu wewnętrznego systemu urządzeń rejestrujących. Część cel, w których przebywają szczególnie niebezpieczni osadzeni, podlega monitoringowi obowiązkowemu. Tym samym ustawodawca już w Kkw przesądził, iż wszelkie czynności podejmowane wobec osadzonych agresywnych, stwarzających zagrożenie dla porządku i bezpieczeństwa zakładu karnego lub bezpieczeństwa innych osadzonych, muszą być rejestrowane.

Opinię wyraził również Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa. Obie zgaszone przez związek zawodowy uwagi miały charakter techniczno – legislacyjny i zostały one uwzględnione w obecnej wersji projektu.

Pozostałe podmioty nie zajęły dotychczas stanowiska.

3. Wpływ regulacji na sektor finansów publicznych.

Projektowana nie spowoduje dodatkowych wydatków z budżetu państwa. Realizacja celów rozporządzenia nastąpi w ramach limitu środków zaplanowanych w ustawie budżetowej na 2010 r. w części 37 „Sprawiedliwość”.

4. Wpływ regulacji na rynek pracy.

Przedstawione w projekcie rozporządzenia rozwiązania prawne nie będą miały wpływu na rynek pracy.

5. Wpływ regulacji na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym także na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

6. Wpływ rozporządzenia na sytuację i rozwój regionów.

Wejście w życie rozporządzenia nie będzie miało wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

7. Wskazanie źródeł finansowania.

Koszty związane z wejściem projektowanego rozporządzenia pokrywane będą z wydatków bieżących więziennictwa.